

3. Závěr

V minulém roce byl analyzován vývoj výsledků satelitního účtu kultury za období let 2010 – 2015. Mezi nejvýznamnější závěry této analýzy patří poznatek o mírnějším a opožděnějším průběhu ekonomické krize v období po roce 2008 v oblasti kultury s tím, že reálný vzestup na úrovni makro i mikroekonomiky nastal až v roce 2014. Lze říci, že ekonomické výsledky kultury v roce 2016 vzestupný trend vývoje potvrzují. V porovnání s rokem 2015 se významněji zvýšily např. finanční zdroje vstupující do kultury, podobně tak i příjmy za vlastní výkony, stupeň soběstačnosti, investiční výdaje a v neposlední řadě také hrubá přidaná hodnota. Příznivě se meziročně vyvíjely i ukazatele zaměstnanosti a průměrných mezd.

Dalším poznatkem výše uvedené analýzy bylo zjištění, že oblasti tradiční kultury zaměřené spíše na publikum (kulturní dědictví, scénické a výtvarné umění) překonaly ekonomickou krizi snadněji než oblasti zaměřené především na trh (kulturní a kreativní průmysly). Také tomuto závěru uvedené dlouhodobé analýzy dal vývoj v roce 2016 za pravdu. Zatímco v letech 2011 – 2013 dosahovala průměrná dynamika růstu hrubé přidané hodnoty v tradiční kultuře 7,4 %, tak v tržně orientovaných odvětvích to bylo jen 1,4 %, v období 2011 – 2016 se tato tempa růstu sblížila na 6,0 % a 2,8 % a v samotném roce 2016 se (v porovnání s rokem 2015) relace vývoje uvedeného ukazatele zcela obrátila ve prospěch tržně orientovaných odvětví (na úroveň 2,9 % oproti 0,4 %).

Základní otázkou, na kterou by měl dát účet kultury odpověď, je původ, rozsah a užití finančních zdrojů v sektoru kultury. Z administrativních dat bylo zjištěno, že veřejný sektor se v roce 2016 podílel na příjmech kulturních institucí částkou 33,6 mld. Kč (tj. 14,4 %) s tím, že tyto prostředky plynuly zejména do oblasti kulturního dědictví, živé umělecké tvorby a do uměleckého vzdělávání. Podle šetření v domácnostech vzrostly výdaje směřující z rodinných rozpočtů do kultury, zejména do oblasti médií a živé tvorby a dosáhly 47,9 mld. Kč (tj. 20,6 % celkových zdrojů). Oproti poklesu veřejných zdrojů a zdrojů ze zahraničí se zvýšily také zdroje vytvořené v podnicích (143,3 mld. Kč, tj. 61,5 % z celkových zdrojů) a v neziskových institucích (6,1 mld. Kč tj. 2,6 % z celkových). Zdroje pocházející ze zahraničí (2,0 mld. Kč) v porovnání s rokem 2015 poklesly. Celkové finanční zdroje uplatněné v kulturních institucích však celkově o 2,8 % (o 6,3 mld. Kč) meziročně vzrostly.

Výsledky roku 2016 dále potvrzují, že se jednotlivé kulturní oblasti významně liší stupněm uplatnění tržních principů a v této souvislosti také úrovní hospodaření, s tím související výší průměrných mezd, investiční aktivitou atd. Případné prohlubování této diferenciace bude zřejmě záviset na technickém rozvoji na straně jedné a rozsahem podpory neziskových aktivit (kulturní dědictví a část živé tvorby) z veřejných zdrojů na straně druhé.

Ekonomické výsledky je vhodné – s ohledem na omezené možnosti finančních ukazatelů pro vyjádření rozsahu a kvality výkonu některých činností (např. péče o kulturní dědictví, vzdělávací činnost kulturních institucí, působení kultury a jejích hodnot na jedince i společnost) – doplnit ukazateli naturálními. Jako nejvhodnější mezi nimi se pro svou komplexnost jeví ukazatel počtu návštěvníků. Nutno dodat, že celková návštěvnost kulturních institucí v porovnání s rokem 2015 výrazně vzrostla (o 8,6 %, viz tab. č. 13). Zvýšení návštěvnosti se týkalo většiny významných poskytovatelů služeb tradiční kultury (s výjimkou knihoven).

Hospodářské výsledky roku 2016 jsou v porovnání s předcházejícím rokem poznamenány nižší tvorbou zisku (pokles z 16,6 mld. Kč na 15,3 mld. Kč (téměř o 8 %) a snížením ziskové marže (z 8,4 % na 6,8 %, tj. o 1,6 proc. bodu – viz tab. č. 3 a 10). Meziroční tempo celkových výdajů bylo vyšší než tempo příjmů (4 % oproti 3,1 %). Při téměř nezměněné úrovni osobních nákladů se zvýšila mezispotřeba výrazněji (o 7%) než vlastní výkony (o 4,8 %). Z odvětvového pohledu byly celkové hospodářské výsledky ovlivněny zejména meziročním snížením efektivnosti v kulturních průmyslech (tisk, audiovizuální a interaktivní média).

V makroukazatelích se porovnání se zpřesněnými údaji za rok 2015 také nejeví jednoznačně příznivě. Při dynamickém růstu produkce (o 4,6 %) se rychleji zvýšila mezipotřeba (o 6,3 %) a hrubá přidaná hodnota tak vzrostla jen o necelé 2,1 %. Ještě nižší byl meziroční přírůstek HDP (viz tab. č. 11).

Jak se ukazuje, váha či podíl sektoru kultury na ekonomice jako celku v několika významných ukazatelích osciluje (v poměrně širokém rozmezí) od 1,4 do 4,4 %.

Veřejné zdroje věnované kultuře představují 1,97 % celkových konsolidovaných výdajů veřejných rozpočtů a podíl výdajů domácností na kulturu k celkovým výdajům domácností dosahuje 3,8 %. Rozsah vynaložené živé práce v kultuře lze uvažovat v rozmezí od 2,2 % (měřeno mzdovými náklady) až po 4,4 % (měřeno počtem všech osob pracujících v kulturních institucích a činnostech). Konečně předběžně odhadovaný podíl hrubé přidané hodnoty a produkce v kultuře mírně přesahuje dvouprocentní úroveň (2,13 % a 2,07 %), zatímco podíl odhadované úrovně hrubého domácího produktu kultury svou výší tuto úroveň nedosahuje (1,32 % celostátního ukazatele). Jak je zřejmé z porovnání podílu kultury na ukazatelích vstupů (rozsahu živé práce) a výstupů (HPH a HDP), tento sektor v úrovni produktivity za ostatními odvětvími zaostává.

Pokud bychom však přidali na pomyslnou misku vah neměřitelnou část výkonů a společenského dosahu sektoru kultury, byl by jeho podíl jistě mnohem vyšší. To, co nelze finančně vyjádřit je však mimo naše možnosti. Je třeba se zabývat tím, co dokážeme ovlivnit a provádět žádoucí změny – zejména v oblasti statistických zjišťování – která nám umožní postupně zvyšovat rozsah kulturních aktivit zahrnutých do satelitního kulturního účtu a naopak snižovat stupeň jeho nepřesnosti.